

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o „Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Trgovina za sve – Prema odgovornijoj trgovinskoj i ulagačkoj politici”

(COM(2015) 497 final)

(2016/C 264/17)

Izvjestitelj: Jonathan PEEL

Dana 11. studenoga 2015., sukladno članku 262. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, Europska komisija odlučila je savjetovati se s Europskim gospodarskim i socijalnim odborom o

„Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Trgovina za sve – Prema odgovornijoj trgovinskoj i investicijskoj politici”

(COM(2015) 497 final).

Stručna skupina za vanjske odnose, zadužena za pripremu rada Odbora o toj temi, Mišljenje je usvojila 31. ožujka 2016.

Europski gospodarski i socijalni odbor Mišljenje je usvojio na 516. plenarnom zasjedanju održanom 27. i 28. travnja 2016. (sjednica od 28. travnja 2016.), sa 159 glasova za, 7 protiv i 13 suzdržanih.

1. Zaključci i preporuke

1.1. Europski gospodarski i socijalni odbor pozdravlja Komunikaciju Europske komisije (EK) ⁽¹⁾ „Trgovina za sve – Prema odgovornijoj trgovinskoj i ulagačkoj politici”, objavljenu u listopadu 2015., kao pravodobno i dobrodošlo ažuriranje trgovinske i ulagačke politike EU-a.

1.1.1. Nakon dvije burne godine tijekom kojih je trgovina prvi put u desetljeću postala istaknuto političko pitanje, tom je komunikacijom predstavljen pozitivan plan za poslovanje. Ona također pokazuje da je nova povjerenica za trgovinu uzela u obzir pitanja koja brinu civilno društvo i druge aktere. Ambiciozan plan koji se njome nudi važan je u razdoblju sve veće gospodarske nesigurnosti u svijetu. Trgovina i ulaganja iznimno su važni za gospodarsku dobrobit EU-a, najznačajnijeg svjetskog trgovinskog bloka, a potpisivanje Transpacifičkog partnerstva (TPP) pravovremeno ukazuje na to da EU treba očuvati svoju konkurentnost.

1.1.2. ESGO je zabrinut jer smatra da će biti teško ispuniti tako brojna očekivanja te da će to s vremenom prouzročiti probleme i razočaranja, u trenutku kad se trgovinski pregovori EU-a nađu pred neizbježnim kompromisom. „Trgovinu za sve” ocijenit će se prema tome je li Komisija uspjela pokazati da trgovinski sporazumi nisu smanjili standarde na području rada i okoliša i druge standarde. Oni bi zapravo trebali stremiti k poboljšanju takvih standarda.

1.2. Smatramo da se to najbolje može postići mnogo većom uključenošću civilnog društva, tijekom pregovora, a zatim i u postupku provedbe. Civilno društvo očekuje da transparentnost, odgovornost, ocjena i analiza budu u središtu postupka donošenja političkih odluka u pogledu trgovinske politike EU-a.

1.2.1. EGSO je zahvaljujući svojoj institucijskoj ulozi u dobroj poziciji da tome doprinese, putem brojnih kontakata kako unutar EU-a tako i u trećim zemljama. Takav poboljšan dijalog mora također uključivati više savjetovanja sa socijalnim partnerima u vezi s mogućim učincima trgovine i ulaganja na radna mjesta.

⁽¹⁾ COM(2015) 497 final.

1.3. Odbor srdačno pozdravlja zahtjev za mišljenje u vezi s komunikacijom „Trgovina za sve”, čime se jasno priznaje veća uloga i značaj Odbora u trgovinskoj politici, no razočaran je time što se uloga EGSO-a ne spominje u samoj Komunikaciji.

1.4. Odbor pozdravlja činjenicu da se u komunikaciji „Trgovina za sve” naglašava potreba da se poveća djelotvornost trgovine i ulaganja EU-a, kao i potreba za većom transparentnosti, važnost promicanja vrijednosti EU-a te potreba usklađivanja s drugim ključnim politikama EU-a. Komunikacija se ponajprije opsežno bavi održivim razvojem, posebice na području ljudskih i socijalnih prava i okoliša. Danas, nakon konferencije COP 21, borbu protiv globalnog zagrijavanja trebalo bi uključiti u vrijednosti EU-a.

1.5. EGSO također pozdravlja zalaganje Komisije za mala poduzeća, koja se pri pokušaju ulaska na nova tržišta suočavaju s većim preprekama. Nakon što se Transatlantskim partnerstvom za trgovinu i ulaganja (TTIP) između EU-a i SAD-a stvorio presedan, u svim se pregovorima obećavaju posebne odredbe o malim i srednjim poduzećima, kao i „redovite ankete o preprekama” s kojima se mala i srednja poduzeća suočavaju na određenim tržištima. S tim u vezi relevantno je mišljenje Odbora ⁽²⁾ o TTIP-u i njegovom utjecaju na MSP-ove.

1.6. Odbor također pozdravlja prijedloge za ponovno jačanje uloge Svjetske trgovinske organizacije (WTO) i multilateralnog sustava, posebice u svjetlu 10. ministarske konferencije u Nairobiju. Time se naglašava kako uloga WTO-a u postavljanju pravila tako i potreba za usmjerenijim pristupom, što je posebno važno u svjetlu ciljeva održivog razvoja i ciljeva COP21, kao i s obzirom na rast globalnih lanaca vrijednosti i opskrbe te digitalne i e-trgovine. Velika važnost multilateralnog pristupa mora se održavati, primjerice, izbjegavanjem oprečnih pravila ili normi. Posebnu brigu također treba voditi o tome da se zajamči da se ključne zemlje ne zanemare, posebice siromašnije zemlje u razvoju, osobito one u Africi.

1.7. Trgovinu i ulaganja treba zastupati upravo u EU-u, posebno nakon rasprave o TTIP-u. EGSO pozdravlja činjenicu se Komisija u Komunikaciji obvezala da se „niti jednim sporazumom EU-a o trgovini neće spustiti razina zaštite potrošača, okoliša ili socijalne zaštite i zaštite radnika” ⁽³⁾. Trgovinska politika mora biti u skladu s održivim razvojem, uključujući dugoročnu gospodarsku održivost.

1.7.1. Na razini EU-a i na razini država članica treba postojati visoka razina utemeljene rasprave. Ključno je da sve zainteresirane strane budu sigurne da će se njihov glas čuti.

1.7.2. Odbor smatra pozitivnom namjeru da se trgovinsku politiku učini otvorenijom, transparentnijom i pogodnijom za potrošače. Mišljenja potrošača moraju se uzeti u obzir kako bi se povećalo povjerenje te pomoglo zajamčiti da će trgovina postati održivija i odgovornija. Međutim, također dijelimo zabrinutost BEUC-a, potrošačke organizacije EU-a, u vezi s time da i dalje ne postoje mehanizmi kojima se načelo predostrožnosti i pristup temeljen na riziku uključuju u trgovinsku politiku. To pak treba biti povezano s „načelom inovativnosti” ⁽⁴⁾.

1.8. No Odbor smatra da Komisija mora poduzeti više. Mora pokazati da preuzima odgovornost za pregovore o trgovini i ulaganju te da se može očekivati da će ostvariti svoje tvrdnje o koristi za sve.

1.8.1. Odbor pozdravlja predanost izraženu u Komunikaciji da se za sve pregovore osigura jednaka razina transparentnosti kao i za TTIP (ali još ne za Japan). Redovito izvješćivanje tijekom svakog kruga pregovora važno je za civilno društvo. S obzirom na svoju institucijsku ulogu, EGSO je razočaran zbog toga što nije službeno uključen u posebnu Savjetodavnu skupinu o TTIP-u. U budućim pregovorima to je potrebno ispraviti.

⁽²⁾ SL C 383, 17.11.2015., str. 34.

⁽³⁾ Vidjeti bilješku 1.

⁽⁴⁾ „Bolji okvir za inovacije”, BUSINESSEUROPE i dr., lipanj 2015.

1.9. Odbor je posebno razočaran time što se u Komunikaciji ne spominju ni mehanizmi civilnog društva za praćenje poglavlja o trgovini i održivom razvoju u postojećim sporazumima EU-a o trgovini ni kako bi se oni mogli razviti i osnažiti. Odbor smatra da bi se provedbeni mehanizmi morali primjenjivati i na sama poglavlja o trgovini i održivom razvoju, počevši od prijedloga Komisije u vezi s TTIP-om.

1.9.1. Ti mehanizmi imaju velik potencijal te se njima mogu postići konkretni rezultati. Oni su važan put za dijalog i suradnju s civilnim društvom iz partnerskih zemalja, ali se ne spominju. Smatramo da je to oprečno namjeri da se promiču ambiciozna i inovativna poglavlja o trgovini i održivom razvoju u budućim sporazumima, zajedno s navedenim bitnim odredbama.

1.9.2. Dosad je stečeno dovoljno iskustva o kojemu se može promišljati i na temelju kojega se mogu izvući pouke za donošenje jasnih i pozitivnih preporuka u budućnosti. Potrebne su uravnotežene, strukturirane i osnažene domaće savjetodavne skupine (DSS-ovi). Osim toga, važni su i izgradnja kapaciteta i snažnija promidžba, kako s partnerskim zemljama tako i s lokalnim civilnim društvom, kako bi se potaknulo više organizacija na sudjelovanje.

1.9.3. U sporazume treba uključiti zajedničke sastanke dvaju DSS-ova, uz odgovarajuće financiranje i proširenje njihovih mandata na aktivnosti usmjerene na šire ciljeve trgovine i održivog razvoja.

1.10. Postoje i drugi iznenađujući propusti. Unatoč tomu što se radi o „Komunikaciji Komisije”, povezanost s drugim glavnim upravama nije dovoljno naglašena. Odbor se tek treba uvjeriti u to da je Komisija razvila transversalni pristup ključnim pitanjima koji uključuje sve glavne uprave.

1.10.1. EGSO žali zbog nepostojanja potpuno usklađenog pristupa ciljevima održivog razvoja. Trgovina i ulaganja imaju veliku ulogu u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja, kojima će se utvrditi globalni plan za sljedećih 15 godina, a usprkos tomu u Komunikaciji se ciljevi održivog razvoja spominju samo dva puta. To je očito propuštena prilika. Pozivamo na hitan dijalog kako bi se zajamčilo uključivanje civilnog društva u praćenje utjecaja trgovine i ulaganja na ostvarivanje ciljeva održivog razvoja.

1.10.2. Nadalje, nije spomenuto obnavljanje Sporazuma iz Cotonoua o partnerstvu između AKP-a i EU-a, koje se očekuje 2020. godine. EU također mora aktivno poticati trgovinsku suradnju unutar Afrike koja je u sve većem zamahu i koja je ključna za razvoj Afrike. Otprilike 50 % afričkih država nije obuhvaćeno postojećim sporazumima o ekonomskom partnerstvu, no unatoč tomu ne nazire se nikakva panafrička strategija EU-a koja bi izlazila iz okvira tih sporazuma ili okvira AKP-a.

1.10.3. EGSO je također razočaran činjenicom da u Komunikaciji nije bilo riječi o drugim ključnim područjima trgovinske politike. Iako se često spominje važnost energije i sirovina, nema govora ni o potrebi da se zajamči uvoz tih ključnih dobara iz odgovarajućih zemalja s kojima još nema izgleda za sklapanje sporazuma o slobodnoj trgovini ni o smanjenju naše energetske ovisnosti na neki drugi način.

1.11. Naposljetku, ako se želi postići uspjeh te ambiciozne trgovinske i ulagačke politike, pozivamo na dodjelu dovoljnih sredstava provedbi „Trgovine za sve”. To bi trebalo obuhvaćati i ulogu koju imaju misije i delegacije EU-a u inozemstvu.

2. Osnovne informacije

2.1. Trgovina i ulaganja iznimno su važni za EU. Kako se navodi u Komunikaciji, više od 30 milijuna radnih mjesta u EU-u (jedno od sedam) ovisi o izvozu, trgovina je jedan od malobrojnih dostupnih instrumenata za poticanje gospodarstva kojim se ne opterećuju državni proračuni, a 90 % globalnoga gospodarskog rasta tijekom sljedećih 15 godina očekuje se izvan Europe.

2.2. Komunikacija „Trgovina za sve“ pravodobna je revizija trgovinske strategije EU-a godinu dana nakon što je sadašnja Komisija preuzela obnašanje dužnosti. To je treća takva komunikacija u nizu koji je počeo s komunikacijom „Globalna Europa“⁽⁵⁾, objavljenom 2006., kada je u pregovorima WTO-a o Razvojnom planu iz Dohe došlo do zastoja.

2.2.1. U Komunikaciji se naglašava potreba da se poveća djelotvornost trgovine i ulaganja EU-a, kao i potreba za većom transparentnosti, uz važnost promicanja vrijednosti EU-a, te potreba usklađivanja s drugim ključnim politikama EU-a. U njoj se obećava da će se više pozornosti posvetiti malim poduzećima koja se suočavaju s većim preprekama prilikom ulaska na nova tržišta.

2.2.2. Ističe se i potreba zaključivanja aktualnih pregovora, posebice o TTIP-u, kao i pregovora s Japanom i Kinom⁽⁶⁾ (o ulaganjima), osobito u vezi s kineskom strategijom „Jedan pojas, jedan put“. Također se ističe ratifikacija CETA-e (Sveobuhvatni ekonomski i trgovinski sporazum između EU-a i Kanade).

2.2.3. Obećava se da će se staviti veći naglasak na trgovinske odnose s cijelom Azijom, uz ponovno usredotočivanje na sporazume o slobodnoj trgovini među regijama sa zemljama članicama ASEAN-a, sporazume o ulaganjima s Hong Kongom i Tajvanom te se poziva na nastavak obustavljenih pregovora s Indijom. Predviđeni su i sporazumi o slobodnoj trgovini s Australijom i Novim Zelandom te se potvrđuje revizija postojećih sporazuma o slobodnoj trgovini s Meksikom i Čileom.

2.3. U Komunikaciji se navodi u kojoj je mjeri u proteklim desetljećima značajan i stalan rast opsega globalne trgovine i ulaganja poboljšao opću dobrobit i povećao zaposlenost u EU-u i drugdje.

2.3.1. Također se priznaje da trgovina „može uključivati privremene negativne učinke na neke regije i radnike ako se pokaže da je novo tržišno natjecanje previše intenzivno za neka trgovačka društva“ te se naglašava da „za izravno pogođene osobe takva promjena nije mala“. S tim u vezi je značajan Europski fond za prilagodbu globalizaciji, koji je tijekom 2013. i 2014. godine pomogao 27 600 radnika⁽⁷⁾. Koristi koje donosi trgovina nikad nisu ravnomjerno raspoređene pa unatoč tome što je ukupna bilanca pozitivna može doći do negativnih posljedica za pojedine sektore, geografska područja ili osobe.

2.3.2. Osim toga, u Komunikaciji se naglašava da je broj radnih mjesta koja ovise o izvozu u posljednjih petnaest godina porastao za dvije trećine. „To su poslovi koje obavlja visokokvalificirana radna snaga i koji su plaćeni bolje od prosjeka.“⁽⁸⁾ Također se navodi da „više od 600 000 MSP-ova, koji zapošljavaju više od 6 milijuna ljudi, izravno izvoze proizvode u države izvan EU-a, što čini jednu trećinu izvoza EU-a“⁽⁹⁾, te da „još veći broj poduzeća izvozi usluge“ ili su dobavljači drugih većih trgovačkih društava.

2.3.3. Izvoz europskih proizvoda od 2000. godine gotovo se utrostručio, uz povećanje za otprilike 1,5 bilijuna EUR, pa je EU zadržao svoj „udio u svjetskom izvozu robe“ (15 %), u usporedbi s rastom Kine i odgovarajućim padom globalnog udjela SAD-a i Japana. U Komunikaciji se također ističe znatan pozitivan učinak sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Južne Koreje zbog kojeg je trgovinski deficit prerastao u višak.

2.3.4. U Komunikaciji se naglašava rastuća međusobna ovisnost između uvoza i izvoza. Uvoz energije i sirovina i dalje je ključan, no kao što je navedeno u Komunikaciji, „isto vrijedi i za dijelove, komponente i osnovna sredstva kao što su strojevi [...]“. Udio uvoza u izvozima EU-a povećao se od 1995. za više od pola.“⁽¹⁰⁾

⁽⁵⁾ COM(2006) 567 final.

⁽⁶⁾ U slučaju Kine status tržišnog gospodarstva također je ključno pitanje.

⁽⁷⁾ Priopćenje za medije Europske komisije, srpanj 2015.

⁽⁸⁾ Vidjeti bilješku 1.

⁽⁹⁾ Vidjeti prethodnu bilješku.

⁽¹⁰⁾ Vidjeti prethodnu bilješku.

3. Promjene na području svjetske trgovine

3.1. U „Trgovini za sve” s pravom se naglašava potreba za održanjem temeljnih načela EU-a i uporabom trgovinskih sporazuma „kao poluga za promicanje, na svjetskoj razini, vrijednosti kao što su održivi razvoj, ljudska i socijalna prava, poštena i etična trgovina i borba protiv korupcije”.

3.1.1. Komunikacija je objavljena u vrijeme velikih promjena na polju trgovine. Nedavno postignuta dva velika međunarodna sporazuma imat će velik učinak na svjetske trgovinske tokove. Prvo su Ujedinjeni narodi kao dio svojeg Programa za održivi razvoj do 2030. donijeli ciljeve održivog razvoja u rujnu 2015.: u „Trgovini za sve” ciljevi održivog razvoja navode se samo dva puta.

3.1.2. Zatim je u prosincu 2015. uslijedio uspješan ishod Konferencije stranaka Okvirne konvencije UN-a o klimatskim promjenama u Parizu (UNFCCC COP 21).

3.2. Trgovina i ulaganja imat će veliku ulogu u promicanju, usmjeravanju i provedbi ciljeva održivog razvoja, osobito jer će prema procjeni UNCTAD-a za postizanje postavljenih ciljeva godišnje trebati pronaći dodatnih 2,5 bilijuna USD, većinom iz privatnog sektora.

3.2.1. U ministarskoj deklaraciji s nedavne 10. ministarske konferencije WTO-a održane u Nairobiju uvažava se tvrdnja da međunarodna trgovina može imati ulogu u postizanju održivog, pouzdanog i uravnoteženog rasta za sve ⁽¹⁾ te se jasno poručuje da WTO ima važnu ulogu u postizanju ciljeva održivog razvoja i da bi to bilo mnogo teže postići bez učinkovitoga multilateralnog trgovinskog mehanizma.

3.2.2. Doprinos trgovine i ulaganja poboljšanju situacije u pogledu klimatskih promjena također će biti značajan. Pun učinak Pariškog sporazuma na trgovinu tek će se pokazati. Napredak u pregovorima za plurilateralni Sporazum o ekološkim proizvodima ulijeva nadu da će se napraviti važan korak u integraciji klimatskih promjena u multilateralnu trgovinsku politiku, ali i dalje postoji potreba za daljnjim multilateralnim djelovanjem radi promicanja usklađenosti i uzajamne potpore između trgovine i zaštite okoliša.

3.3. Još jedna od značajnih promjena koja utječe na međunarodnu trgovinu i ulaganje je zamjetno širenje globalnih vrijednosnih lanaca i globalnih opskrbnih lanaca, kao i eksponencijalni rast digitalne trgovine i e-trgovine.

3.3.1. Velik dio trgovine danas se tiče međuproizvoda i usluga, koji čine sastavne dijelove konačnog proizvoda. Taj fragmentirani proizvodni proces može obuhvaćati brojne zemlje te se može mijenjati, no zemlje u razvoju se također nastoje specijalizirati za pojedina područja globalnih vrijednosnih lanaca. Globalni opskrbni lanci obuhvaćaju one dijelove globalnih vrijednosnih lanaca koji se tiču nabave, a ne osmišljavanja, završne proizvodnje ili distribucije proizvoda ili usluge.

3.3.2. Komunikacija „Trgovina za sve” opravdano se opširno bavi uslugama i eksponencijalnim rastom usluga kao središnjeg dijela trgovine (2.1.1.). Ipak, osim tradicionalnog aspekta trgovine uslugama, Komisija će trebati pomno pratiti daljnji razvoj tog trenda i kako on utječe na međunarodnu trgovinu.

3.3.3. Odbor pozdravlja činjenicu da se u komunikaciji „Trgovina za sve” naglašava da trgovinskom politikom mora „biti obuhvaćen širi opseg pitanja” ⁽¹²⁾ ako EU želi osigurati svoje odgovarajuće mjesto u globalnim vrijednosnim lancima, uključujući promicanje trgovine uslugama, olakšavanje digitalne trgovine te zaštitu potrošača i njihovih osobnih podataka.

⁽¹⁾ Ministarska deklaracija iz Nairobija – točka 4WT/MIN(15)/DEC https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm

⁽²⁾ Vidjeti bilješku 1.

3.3.4. Odbor također pozdravlja predanost Komisije daljnjem razvoju svojih politika kako bi se zajamčilo odgovorno upravljanje globalnim opskrbnim lancima, što je, kako je navedeno, „od ključne [...] važnosti za usklađivanje trgovinske politike s europskim vrijednostima”⁽¹³⁾. Odbor pozdravlja napredak koji je Komisija u tom pogledu već ostvarila, posebno njezinu Inicijativu za radnička prava u Mjanmaru. U tom kontekstu praćenje opskrbnih lanaca mora imati ključnu ulogu u ispunjavanju ciljeva „Trgovine za sve”.

3.3.5. Potrebno je jasnije shvatiti kako funkcioniraju globalni opskrbni lanci, posebno njihov utjecaj na gospodarstvo i tržište rada u trećim zemljama, kako bi se promicao održiv razvoj, uključiv rast, ljudska prava te, prije svega, otvaranje pristojnih radnih mjesta. U tom pogledu Odbor želi skrenuti pozornost na svoje nedavno informativno izvješće o temi „Socijalna i društvena odgovornost poduzeća”⁽¹⁴⁾. Osim toga, Odbor priprema zasebno mišljenje o temi „Pristojan rad u globalnim opskrbnim lancima” prije Međunarodne konferencije rada u lipnju kako bi dao potporu promicanju odgovornog poslovanja, što je nizozemsko predsjedništvo navelo kao prioritet.

3.4. Multilateralni pristup trgovini ipak je i dalje od iznimne važnosti. On je u središtu svjetske trgovine i mora ostati, kako je navedeno, „temelj trgovinske politike EU-a”⁽¹⁵⁾. Međutim, polazište WTO-a znatno se razlikuje od ciljeva održivog razvoja ili COP21. Ciljevi održivog razvoja i ciljevi COP21 jasne su skupine ciljeva, no ipak samo WTO ima jasan mehanizam. Kao što je vidljivo iz ograničenih sporazuma koji su postignuti na Baliju i u Nairobiju, zajedničke ciljeve WTO-a teško je postići.

3.4.1. Odbor i dalje snažno podržava multilateralizam, posebno imajući u vidu potrebu da se postignu ciljevi održivog razvoja i ciljevi COP21 i rast globalnih vrijednosnih i opskrbnih lanaca, digitalne trgovine i e-trgovine.

3.5. U komunikaciji „Trgovina za sve” opravdano se ističe⁽¹⁶⁾ ključna uloga WTO-a u razvoju i provedbi pravila o globalnoj trgovini, pri čemu se navodi da je njegov pravilnik „temelj [...] svjetskog trgovinskog poretka”⁽¹⁷⁾. WTO jamči kompatibilnost na svjetskoj razini te je, zahvaljujući svom mehanizmu za rješavanje sporova⁽¹⁸⁾, široko cijenjen, a njegova se pravila sve više koriste. Postoji stvaran rizik da bi „megaregionalni” i ostali veliki bilateralni sporazumi o slobodnoj trgovini mogli dovesti do pravila koja se preklapaju ili su čak oprečna, čime bi se povećala složenost pravila svjetske trgovine umjesto da ona postanu jasnija. Primjerice, Odbor sa zabrinutošću primjećuje da bi odredbe pravila o podrijetlu u sporazumu koji je EU nedavno sklopio s Vijetnamom mogle biti oprečne onomu što je Vijetnam prihvatio u sklopu TPP-a.

3.6. Mnoga pitanja koja su bila obuhvaćena Planom WTO-a iz Dohe mogu se riješiti samo na multilateralnoj razini, kao što je to prvi puta prepoznato na Urugvajskom krugu pregovora. To bi se odnosilo na svaki djelotvoran globalni sporazum o ukupnim razinama subvencija u poljoprivredi, što je ključni cilj iz Dohe. Potrebno je nastaviti raditi na multilateralnim rješenjima.

3.6.1. Sporazumima o slobodnoj trgovini mora se osigurati stvarna dodana vrijednost. Njima se ostavlja više prostora za regionalne i nacionalne razlike te više prostora za osjetljiva kulturna pitanja. Sporazumima o slobodnoj trgovini s vremenom se mora ojačati multilateralizam.

3.7. U „Trgovini za sve” traže se načini na koje se može ojačati uloga WTO-a i multilateralnog sustava. Uz donošenje pravila, ispravno je istaknuti potrebu usredotočenijeg pristupa. Ispravno je skrenuti pozornost na sve veću neravnotežu zbog ubrzanog rasta nekoliko gospodarstava i na potrebu da ta gospodarstva daju veći doprinos kako bi se pomoglo onima koja još zaostaju u razvoju.

⁽¹³⁾ Vidjeti prethodnu bilješku.

⁽¹⁴⁾ Informativno izvješće o temi „Socijalna i društvena odgovornost poduzeća” (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.hr.rex-opinions.35349>).

⁽¹⁵⁾ COM(2015) 497 final, točka 5.1.

⁽¹⁶⁾ Vidjeti prethodnu bilješku, točka 5.1.1.

⁽¹⁷⁾ Vidjeti prethodnu bilješku.

⁽¹⁸⁾ Trenutačno rješava svoj 500. slučaj.

3.8. S druge strane, Odbor je zabrinut jer se u Komunikaciji nalaze dva prijedloga koji naizgled idu u smjeru različitim od predstavljene namjere. Prvi je prijedlog da „podskup članova WTO-a može ostvariti napredak u pogledu određenog pitanja” (plurilateralni pristup), kao što se to već događa s pregovorima o Sporazumu o ekološkim proizvodima i pregovorima u vezi s predloženim Sporazumom o trgovini uslugama (TISA). Međutim, ako takav pristup postane norma, moglo bi doći do izostavljanja mnogih važnih zemalja, posebno siromašnijih zemalja u razvoju, pogotovo u Africi. Potrebno je održavati strog nadzor kako bi se zajamčila kompatibilnost između plurilateralnog pristupa te potpunog multilateralizma.

3.8.1. Kao drugo, ako se prijedlog iz Komunikacije da sporazum kao što je TTIP treba biti otvoren kako bi mu se drugi mogli pridružiti (iako je taj prijedlog iznesen imajući na umu zemlje kao što su Turska, Norveška i druge države članice EGP-a) poveže s drugim velikim sporazumima (kao što je sporazum između EU-a i Japana ili CETA), mogla bi se dovesti u pitanje sama važnost WTO-a, osobito jer bi moglo doći do povratka na vremena kada su prevladavali „Quad” ili skupina G4.

4. Strateška razmatranja i propusti

4.1. Iako komunikacija „Trgovina za sve” obuhvaća mnoga ključna strateška pitanja i važne trgovinske teme, postoje određeni propusti.

4.2. Kao prvo, ciljevi održivog razvoja navode se samo dva puta, a trgovina i ulaganja na tom će polju imati veliku ulogu. Ti ciljevi obuhvaćaju mnogo više od milenijskih razvojnih ciljeva i utjecat će na gotovo sve zemlje, osobito zbog toga što obuhvaćaju energiju i klimatske promjene.

4.2.1. U točki 4.2. Komunikacije ipak su navedeni mnogi značajni elementi i obveze te se obrađuju mnoga važna pitanja, uključujući procjenu učinka na održivost i učinke novih sporazuma o slobodnoj trgovini na najmanje razvijene zemlje, no nedostaje ključna poveznica sa sveukupnim pristupom EU-a provedbi ciljeva održivog razvoja. Žalimo zbog nepostojanja potpuno usklađenog pristupa.

4.3. Osim toga, uopće se ne spominje ni obnova Sporazuma iz Cotonoua o partnerstvu između AKP-a i EU-a ni ona područja, posebno u Africi, s kojima nisu sklopljeni sporazumi o gospodarskom partnerstvu. Ključna poruka iz Nairobija bila je opće izražena želja ne samo za razvoj Afričke unije, nego i za rad na uspostavljanju kontinentalnog područja slobodne trgovine (CFTA) u cijeloj Africi koje bi obuhvaćalo više od 50 zemalja. EU ima jedinstvenu mogućnost promicanja te težnje i trebao bi joj dati prednost.

4.3.1. Velika pažnja koju EU s pravom posvećuje AKP-u mora postati još veći prioritet kada se počnu provoditi novi ciljevi održivog razvoja. Pozdravljamo preuzimanje obveze da se preispita zajednička strategija EU-a „Potpora za trgovinu” „u cilju jačanja sposobnosti zemalja u razvoju da iskoriste prilike koje se nude u okviru sporazuma o trgovini”, u skladu s ciljevima održivog razvoja, kao i namjeru da se trgovina koristi i za potporu regionalnoj integraciji.

4.3.2. Pozornost EU-a skreće se na Završnu deklaraciju s 14. sastanka gospodarskih i socijalnih interesnih skupina zemalja AKP-a i EU-a održanog u Yaoundéu u srpnju 2015⁽¹⁹⁾, u kojoj se navodi da je potrebno aktivirati sva dostupna financijska sredstva za postizanje ciljeva održivog razvoja u okviru čvrstoga i transparentnog fiskalnog upravljanja, uključujući privatni sektor.

4.3.3. U tom se pristupu odražavaju dva nedavno donesena mišljenja Odbora. U jednom od njih⁽²⁰⁾ ističe se da djelotvorna potpora za trgovinu također zahtijeva aktivno sudjelovanje gospodarskih i društvenih aktera u oblikovanju programa, praćenju njihove provedbe i ocjenjivanju njihova ishoda i učinka. U svojim nastojanjima da osigura da se u odnosima sa zemljama AKP-a uzima u obzir njihova raznolikost, Komisija mora zahtijevati široko i aktivno sudjelovanje tih aktera, uključujući socijalne partnere i šire civilno društvo. Stoga je šteta što nedavni Sporazum o ekonomskom partnerstvu s Južnoafričkom razvojnom zajednicom ne uključuje takve odredbe.

⁽¹⁹⁾ Završna deklaracija s 14. sastanka gospodarskih i socijalnih interesnih skupina zemalja AKP-a i EU-a kao što je propisano Sporazumom iz Cotonoua.

⁽²⁰⁾ SL C 383, 17.11.2015., str. 49.

4.3.3.1. U drugom mišljenju ⁽²¹⁾ EGSO je istaknuo da poslovne organizacije i organizacije civilnog društva u zemljama u razvoju trebaju podršku u stjecanju vještina i sposobnosti da pozitivno utječu na radno okruženje, uključujući poštovanje priznatih demokratskih načela, olakšavanje osnivanja i rasta trgovačkih društava, povećanje transparentnosti i smanjenje pretjerane birokracije i raširene korupcije, a i kako bi se poticali domaći i strani ulagači.

4.4. Kao treće, u Komunikaciji se ne spominje potreba da se zajamči uvoz ključnih dobara iz relevantnih zemalja s kojima još nema izgleda za sklapanje sporazuma o slobodnoj trgovini ili da se na neki drugi način smanji energetska ovisnost EU. Znatno broj radnih mjesta također ovisi o sigurnoj, redovitoj opskrbi energijom i ključnim sirovinama. U ranijem mišljenju Odbora razmatralo se to pitanje te se pozivalo na djelotvornu globalnu strategiju i jasan postupak koji bi se primjenjivao u slučaju nužde ili krize ako određena važna uvozna roba iz bilo kojeg razloga postane nedostupna ⁽²²⁾.

4.4.1. Odbor je nažalost morao primijetiti da je u nedavnoj komunikaciji Komisije „Paket mjera za energetska uniju” ⁽²³⁾ poglavlje pod nazivom „Snažnija uloga Europe na globalnim tržištima energije” bilo iznenađujuće loše razrađeno. U njemu su Alžir i Turska stavljani u istu grupu, što ne smatramo prikladnim, a usto se ne spominju ni ključni energetska koridori ni EU-ovo strateško partnerstvo s Kinom, osobito u vezi sa zajedničkom suradnjom na području energetike i prometa.

4.4.2. Do sporazuma postignutog na konferenciji COP 21 došlo je nakon objavljivanja komunikacije „Trgovina za sve”. Sustav međunarodne trgovine trebat će odražavati ne samo ciljeve održivog razvoja već i ciljeve tog sporazuma. U borbi protiv klimatskih promjena trebat će također uzeti u obzir ugljični otisak i poticaje za biološku raznolikost.

4.5. U pogledu ulaganja, koja su u nadležnosti EU-a tek od Ugovora iz Lisabona, komunikacijom „Trgovina za sve” predlaže se ažuriranje postojećih sporazuma EU-a o slobodnoj trgovini kako bi se dodalo posebno poglavlje o ulaganjima, kao i novi zasebni pregovori s Hong Kongom i Tajvanom.

4.5.1. Zatim se nastoji regulirati zaštita ulaganja i arbitraža zbog kontroverza oko mehanizma za rješavanje sporova između ulagača i države i naknadnih prijedloga za pregovore o TTIP-u. U Komunikaciji se predlaže stavljanje većeg naglaska na to da se u sporazume o slobodnoj trgovini ugradi pravo države na regulaciju, zajedno s potezima za pretvaranje starog sustava „u javni sustav sudova za ulaganja koji se sastoji od prvostupanskog suda i žalbenog suda koji djeluju kao tradicionalni sudovi” ⁽²⁴⁾. Postojat će kodeks ponašanja i neovisni suci koji će trebati imati visoke tehničke i pravne kvalifikacije.

4.5.2. Odbor podržava otvorenu i transparentnu raspravu. Stoga izražava žaljenje zbog toga što su ti prijedlozi, kojima se snažno protive brojne organizacije civilnog društva jer se bitno ne razlikuju od mehanizma za rješavanje sporova između ulagača i države koji je EGSO kritizirao ⁽²⁵⁾, sada uključeni u tekst sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Vijetnama kao i u tekst revidirane CETA-e, bez potpunog i odgovarajućeg postupka savjetovanja.

4.6. Naposljetku, za ambicioznu trgovinsku i ulagačku politiku EU-a potrebna su prikladna, namjenska i dostatna sredstva, bilo za istodobno vođenje nekoliko pregovora, nadzor i provedbu trgovinskih sporazuma (uključujući dovoljno financijskih sredstava za zajednička nadzorna tijela civilnog društva), bilo za zastupanje trgovine pred širom javnošću. Odgovarajuće raspoređivanje resursa na područja u kojima su najpotrebniji mora biti središnje pitanje pri provedbi „Trgovine za sve”, uključujući ulogu koju igraju misije i delegacije EU-a u trećim zemljama.

⁽²¹⁾ SL C 67, 6.3.2014., str. 1.

⁽²²⁾ SL C 67, 6.3.2014., str. 47.

⁽²³⁾ COM(2015) 80 final.

⁽²⁴⁾ Vidjeti prethodnu bilješku.

⁽²⁵⁾ Mišljenje EGSO-a „Zaštita ulagača i rješavanje sporova između ulagača i država u trgovinskim i investicijskim sporazumima EU-a s trećim zemljama”, SL C 332, 8.10.2015., str. 45.

5. Održivost i vrijednosti EU-a – ključ za uspješno uvjeravanje europske javnosti

5.1. Bit će važno pobijediti u široj raspravi u korist trgovine na domaćem terenu ako se želi da „Trgovina za sve” bude uspješna. Trgovina i ulaganja danas su dio javne rasprave te velik dio civilnog društva uviđa njihovu važnost, pri čemu mnogi propitkuju njihova temeljna načela. Ranija pretpostavka EU-a da je liberalizirana trgovina automatski i korisna više se ne prihvaća.

5.2. „Trgovina za sve” detaljno se bavi pitanjima koja su tijekom rasprave o TTIP-u izazvala zabrinutosti. U njoj se odlučno navodi da „Komisija mora provoditi politiku koja koristi društvu u cjelini i kojom se promiču europski i univerzalni standardi i vrijednosti zajedno s ključnim gospodarskim interesima stavljajući veći naglasak na održivi razvoj, ljudska prava, utaju poreza, zaštitu potrošača i odgovornu i poštenu trgovinu”⁽²⁶⁾. Odredbe koje se tiču borbe protiv poreznih prijevара i izbjegavanja plaćanja poreza također će biti važne. Komisija se u njoj obavezuje da se „niti jednim sporazumom EU-a o trgovini neće uzrokovati niže razine zaštite potrošača, okoliša ili socijalne zaštite i zaštite radnika”⁽²⁷⁾. Danas bi, nakon konferencije COP 21, trebalo uključiti i globalno zagrijavanje.

5.3. Odbor pozdravlja te obveze koje se nadovezuju na temelje utvrđene komunikacijom „Globalna Europa”, u kojoj je navedeno sljedeće: „Kao što težimo za socijalnom pravdom i kohezijom na vlastitom teritoriju, trebali bismo nastojati i promovirati svoje vrijednosti, uključujući socijalne i ekološke standarde te kulturnu raznolikost, diljem svijeta”⁽²⁸⁾.

5.3.1. Jasno je da važnost koju EU pridaje održivom razvoju dijelom ima korijene u općenitoj težnji EU-a da promiče i jača učinak zajedničkog vjerovanja u demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava, transparentnost i predvidljivost. U samom srcu toga leži zaštita okoliša, borba protiv klimatskih promjena, promicanje pristojnog rada, zdravlja i zaštite na radu te raznolika pitanja kojima se bave najvažnije konvencije Međunarodne organizacije rada i ključne multilateralne konvencije o okolišu. Sada je ključno da ciljevi održivog razvoja također imaju glavnu ulogu.

5.3.2 U većini sektora, uz značajnu iznimku tekstila i keramike, carinske tarife imaju sekundarnu ulogu u trgovinskim pregovorima u odnosu na necarinske prepreke i pravila, uključujući i regulatornu suradnju. Upravo učinci regulatorne suradnje uzrokuju zabrinutost oko toga tko su pravi pobjednici. Kako Komisija ističe, ključno je da se regulatorna suradnja ostvari bez smanjenja postojeće regulatorne zaštite na ključnim područjima kao što su zdravlje, sigurnost, zaštita okoliša, uvjeti rada i zaštita potrošača. Poglavlje CETA-e o sanitarnim i fitosanitarnim mjerama pokazuje put prema naprijed. Usto se mora zajamčiti pravo na regulaciju. Dvostruke standarde potrebno je izbjegavati.

5.4. Odbor pozdravlja želju koju je iskazala Komisija da se, u skladu sa stajalištem EGSO-a, Europskog parlamenta i šireg civilnog društva, u sporazumima o slobodnoj trgovini zaštite javne usluge i smatra da se to može najbolje učiniti pomoću pozitivnog popisa i u pogledu pristupa tržištu i u pogledu nacionalnog tretmana.

5.5. Kako je rasprava o trgovini postala opsežnija, više se ne može računati na to da će Europski parlament, koji ima veće ovlasti i mnogo širi raspon stajališta, ratificirati trgovinske sporazume. Stoga Odbor očekuje da će Komisija tijekom trgovinskih pregovora u obzir uzimati primjedbe i zabrinutost koju je Parlament iznio u svojim rezolucijama (kao nedavno u rezolucijama o sporazumima TTIP i TiSA). Vjerojatno je da će se nekim sporazumima o slobodnoj trgovini obuhvaćati „miješane” nadležnosti, pa će u takvim slučajevima biti potrebna ratifikacija u nacionalnim parlamentima. U takvim će slučajevima ratifikacija iziskivati postupak koji podliježe jasno utvrđenoj odgovornosti, u skladu s nacionalnim ustavnim odredbama. Za dobivanje odobrenja za takve sporazume bit će ključne dodatne aktivnosti Komisije na razini EU-a i država članica.

⁽²⁶⁾ COM(2015) 497 final.

⁽²⁷⁾ Vidjeti prethodnu bilješku.

⁽²⁸⁾ COM(2006) 567 final, točka 3.1.iii.

5.6. Trgovinska snaga EU-a i dalje je jedan od njegovih najjačih argumenata, no potrebno je uvijek iznova naglašavati prednosti trgovine i, posebno, ulaganja. Na razini EU-a i na razini država članica treba postojati visoka razina utemeljene rasprave koja uključuje civilno društvo te koja svim zainteresiranim stranama jamči da će se njihov glas čuti.

5.6.1. Do sada se smatralo da širi, atraktivan asortiman uvoznih proizvoda, potpomognut smanjenjem troškova putem smanjenja ili ukidanja carina, osigurava lako prepoznatljivu korist za potrošače jer nudi veći izbor i raznolikost. U tom pogledu ostaju neriješena pitanja kao što je smanjenje naknada za roaming u telekomunikaciji s trgovinskim partnerima. Poticanje pozitivne domaće potrošnje ključno je za ostvarenje većih koristi od liberalizacije trgovine u EU-u, posebno s pomoću većega gospodarskog rasta i većeg broja radnih mjesta.

5.7. Iako se Komunikacijom ističe važnost trgovine za EU u smislu rasta i radnih mjesta, od jednake je važnosti glas potrošača koji je zabrinut zbog mogućeg gubitka standarda te zbog potencijalnoga ekološkog otiska.

5.7.1. Potrošači, za koje se u Komunikaciji⁽²⁹⁾ ocjenjuje da su imali najviše koristi od uklanjanja trgovinskih prepreka, moraju imati povjerenja u globalno tržište. Kako bi se to ostvarilo, trgovinska politika mora biti u skladu s održivim razvojem, uključujući dugoročnu gospodarsku održivost. To će se morati u cijelosti odraziti u ocjenama učinka koje će se morati pokazati utjecajima.

5.7.2. Ključno je da potrošači i šire civilno društvo budu u središtu stvaranja politike. Odbor smatra da je usredotočenost Komunikacije na to da trgovinska politika postane korisnija za potrošače, otvorenija i transparentnija, vrlo pozitivan korak. Međutim, dijelimo zabrinutost da i dalje ne postoje mehanizmi kojima se načelo predostrožnosti i pristup temeljen na riziku uključuju u trgovinsku politiku. To pak treba biti povezano s načelom inovativnosti⁽³⁰⁾.

6. Transparentnost i veće sudjelovanje civilnog društva

6.1. „Trgovinu za sve” ocijenit će se prema tome je li Komisija uspjela pokazati da trgovinski sporazumi nisu smanjili standarde na području rada i okoliša i druge standarde. Također mora pokazati da preuzima odgovornost za pregovore o trgovini i ulaganju te da se može očekivati da će ostvariti svoje tvrdnje o koristi za sve.

6.1.1. To se jedino može postići puno većim uključivanjem civilnog društva od početka.

6.1.2. U komunikaciji „Trgovina za sve” govori se o potrebi aktivnog povezivanja s civilnim društvom, ali ne onoliko opširno koliko bi se moglo očekivati. EGSO je zahvaljujući svojoj institucijskoj ulozi u dobroj poziciji da tome doprinese, putem redovite suradnje s civilnim društvom kako u EU-u tako i u trećim zemljama. Taj proces također mora uključivati izravno savjetovanje sa socijalnim partnerima u vezi s mogućim učincima trgovine i ulaganja na radna mjesta.

6.2. U svjetlu polemika koje je TTIP izazvao, u Komunikaciji se danas u potpunosti prepoznaje potreba za transparentnošću. Odbor pozdravlja obvezu da se za sve pregovore osigura ista razina transparentnosti kao u slučaju TTIP-a. Odbor stoga poziva Vijeće da bez odlaganja objavi mandat i tekstove pregovora koji se tiču sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Japana.

6.2.1. Odbor smatra da je izvješćivanje civilnog društva tijekom svakog kruga pregovora posebno važno. Posebna savjetodavna skupina osnovana radi davanja mišljenja tijekom pregovora o TTIP-u također je korisna: Odbor je bio razočaran time što nije bio službeno uključen kao institucija. U buduću je to potrebno ispraviti.

⁽²⁹⁾ COM(2015) 497 final, točka 4.1.1.

⁽³⁰⁾ Vidjeti bilješku 5.

6.3. U Komunikaciji se očito ne spominju ni mehanizmi civilnog društva za praćenje poglavlja o trgovini i održivom razvoju u postojećim sporazumima EU-a o trgovini ni kako bi se oni mogli razviti i osnažiti. Odbor smatra da bi se provedbeni mehanizmi morali primjenjivati i na sama poglavlja o trgovini i održivom razvoju, počevši s prijedlogom Komisije u vezi s TTIP-om.

6.3.1. To je razočaravajuće. Kao odgovor na komunikaciju „Globalna Europa” Odbor je pozvao na uključivanje poglavlja o trgovini i održivom razvoju u svaki budući sporazum o slobodnoj trgovini kao i da se civilnom društvu dodijeli aktivna uloga u njihovom praćenju ⁽³¹⁾.

6.3.2. Od sporazuma između EU-a i Koreje iz 2010. godine EU je sklopio sedam trgovinskih sporazuma u kojima je poglavlje o trgovini i održivom razvoju zauzimalo važno mjesto. Od tada Odbor poziva na uključivanje poglavlja o trgovini i održivom razvoju u zasebne sporazume o ulaganju ⁽³²⁾.

6.3.3. Odbor smatra da su činjenica da do danas ne postoji detaljna ocjena tih poglavlja kao i situacija u pogledu njihovog praćenja ili mogućeg razvoja oprečne inače dobrodošloj namjeri Komisije da nastavi promicati ambiciozna i inovativna poglavlja o trgovini i održivom razvoju u sporazumima EU-a o trgovini i ulaganju, kao i bitne odredbe koje se u njima navode.

6.3.4. Svaki takav sporazum obuhvaća različite vrste zajedničkih mehanizama civilnog društva za praćenje provedbe poglavlja o trgovini i održivom razvoju. Dosad je stečeno dovoljno iskustva i izvučeno dovoljno pouka o kojima treba razmisliti te donijeti jasne i pozitivne preporuke za budućnost.

6.3.5. Ti mehanizmi imaju velik potencijal te, kad je to potrebno, mogu donijeti konkretne rezultate u smislu pozitivnog učinka trgovine i ulaganja. Kao važan instrument za dijalog i suradnju s civilnim društvom iz partnerskih zemalja, oni također zahtijevaju vrijeme, trud i izgradnju kapaciteta kako bi postali posve operativni i učinkoviti, posebice u slučajevima kada se model civilnog i socijalnog dijaloga razlikuje od onog u EU-u. EGSO-ove postojeće veze doprinijele su uspostavi domaćih savjetodavnih skupina.

6.4. Sve veći broj takvih tijela pravi je izazov za postizanje uravnotežene zastupljenosti svake skupine u domaćim savjetodavnim skupinama, što izaziva ozbiljne zastoje.

6.4.1. Ostali problemi koji se ponavljaju obuhvaćaju:

- ograničenost kapaciteta relevantnih organizacija: potrebno je bolje promicanje u partnerskim zemljama te među akterima civilnog društva,
- potreba da se u tekst sporazuma uključi odredba o zajedničkim sastancima domaćih savjetodavnih skupina EU-a i partnerskih zemalja radi razmjene iskustava i uspostave zajedničkih kriterija za praćenje,
- odgovarajuće financiranje za sudjelovanje civilnog društva: ono bi također trebalo obuhvaćati šire aktivnosti, uključujući seminare ili studije koji doprinose ciljevima trgovine i održivog razvoja.

6.4.2. Nadalje preporučujemo da se mandat domaćih savjetodavnih skupina proširi kako bi se njime obuhvatila sva pitanja u interesu civilnog društva, uključujući regulatornu suradnju, poglavlja o malim i srednjim poduzećima ili odredbe u vezi s ljudskim pravima.

Bruxelles, 28. travnja 2016.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Georges DASSIS

⁽³¹⁾ SL C 211, 19.8.2008., str. 82.

⁽³²⁾ SL C 268, 14.8.2015., str. 19.